

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ.....สำนักบริหารกลาง.....กลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล.....โทร. ๔๒๐๙.....

ที่..... กษ. ๐๔๐๑/ว.๙๒๙..... วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.....

เรื่อง..... แจ้งเวียนบทคัดย่อของผลงาน.....

เรียน ผู้อำนวยการสำนัก/ผู้อำนวยการศูนย์/ผู้อำนวยการกอง/หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบภายใน/หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบบริหาร/ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๑ - ๑๐/หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกจังหวัด/ผู้อำนวยการกลุ่มและหัวหน้าฝ่าย ในสังกัดสำนักบริหารกลาง

ตามประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔ เรื่อง รายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้ารับการประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี (นักวิชาการตรวจสอบบัญชีเชี่ยวชาญ) โดยให้ นายสุบรรณ จำปา เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับการประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี (นักวิชาการตรวจสอบบัญชีเชี่ยวชาญ) ตำแหน่งเลขที่ ๑๐๔๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๗ นั้น เพื่อให้การประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับเชี่ยวชาญ เป็นไปตามหลักเกณฑ์หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๐๗๐๘.๔/ว ๑๖ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๘ ประกอบกับแนวปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันและลงโทษผู้แจ้งข้อมูลเท็จเกี่ยวกับคุณสมบัติและผลงานของบุคคลในการขอรับการประเมินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นไป ตามหลักเกณฑ์หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๐๗๐๗.๓/ว ๕ ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๒ เนื่องจากได้รับหนังสือร้องเรียนจากข้าราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวกับการจ้างและคัดลอกผลงานทางวิชาการ สำหรับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญ ให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกำหนดให้ผู้ขอรับการประเมินจัดทำบทคัดย่อ พร้อมรายชื่อผู้จัดทำผลงานร่วม (ถ้ามี) และให้กลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นผู้แจ้งเวียนบทคัดย่อ เป็นระยะเวลา ๑๐ วันทำการ หากไม่มีผู้ใดคัดค้านให้นำเสนอผลงานเข้ารับการประเมินต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่กำหนด จึงขอแจ้งเวียนบทคัดย่อและสัดส่วนผลงานของนายสุบรรณ จำปา รวมจำนวน ๓ เรื่องตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ อนึ่ง หากมีผู้ใดคัดค้านผลงานโปรดแจ้งไปยังกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักบริหารกลาง กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นลายลักษณ์อักษร ภายในวันอังคารที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๔ ทั้งนี้ เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน กรมฯ จะได้ส่งผลงานของข้าราชการดังกล่าวเข้ารับการประเมินต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งเวียนข้าราชการในสังกัดทราบทั่วกัน

(นางสาวสิริวรรณ คุณหาสวัสดิ์)
ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง แนวทางการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตด้านเงินรับฝากของสหกรณ์ภาคการเกษตร

ผู้จัดทำ นายสุบรรณ จำปา ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สังกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปัจจุบันสหกรณ์ดำเนินธุรกิจหลากหลายด้านและมีปริมาณธุรกิจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะด้านเงินรับฝาก เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากของสหกรณ์สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน จาก การตรวจสอบปัญหาที่พบการทุจริต คือ พนักงานสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่แทนกัน พนักงานสหกรณ์รัฐหัสผู้ใช้งานและรหัสผ่าน ไม่มีการเปลี่ยนรหัสผ่าน เปิดโปรแกรมระบบเงินรับฝากพร้อมใช้งานตลอดเวลา มีสิทธิในการเรียกคืนข้อมูลได้ สมาชิกที่เขียนหนังสือไม่ได้ก็ให้พนักงานของสหกรณ์เขียนใบนำฝากใบถอนเงินแทน พนักงานรับเงินฝากแล้วไม่บันทึกบัญชีหรือบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องครบถ้วน บันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่เป็นปัจจุบัน พนักงานนำเงินฝากของสมาชิกเข้าบัญชีตนเองหรือสมาชิกรายอื่นแล้วถอนเงินฝากไปใช้ส่วนตัว นับว่าเป็นการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่ดีและการรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศและการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553 จึงทำให้เกิดความเสี่ยงจากการรั่วไหล บิดเบือนข้อมูลอันส่งผลกระทบต่อธุรกิจของสหกรณ์อย่างไรก็ตามการตรวจจับการทุจริตเพื่อค้นหาบุคคลที่กระทำผิดมาลงโทษเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งกว่าจะค้นพบและได้ลงโทษผู้ทุจริตผลเสียหายก็เกิดขึ้นแล้ว บางครั้งไม่ได้รับการخذโทษและไม่สามารถนำทรัพย์สินที่สูญหายไปกลับคืนมาได้ครบถ้วน ปัญหาเรื่องการทุจริตในสหกรณ์เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญต้องแก้ไขและหาทางป้องกันโดยความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งภายในสหกรณ์ และหน่วยงานภายนอกที่มีหน้าที่กำกับดูแล

ในฐานะของผู้สอบบัญชีสหกรณ์จะมีบทบาทและมีส่วนช่วยในการหาทางแก้ไขและหาทางป้องกันปัญหาการทุจริตในสหกรณ์ได้มากขึ้นเพียงใดและสามารถทำได้อย่างไร จึงได้ศึกษาแนวทางการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตด้านเงินรับฝากของสหกรณ์ภาคการเกษตร โดยสรุปขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ดังนี้

1. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเงินรับฝาก ในการตรวจสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องทำความเข้าใจ และหาข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินงานอยู่ ประกอบด้วย 1) โครงสร้างของสหกรณ์การเกษตร แแผนจัดแบ่งส่วนงาน ระบบการควบคุมภายใน และระบบบัญชี เพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสหกรณ์ 2) วิธีดำเนินการธุรกิจเงินรับฝากโดยการจำแนกประเภทของเงินรับฝาก และลักษณะการดำเนินธุรกิจเงินรับฝากทั้งด้านการรับฝากเงิน การจ่ายคืนเงินฝาก และการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก 3) จุดอ่อนระบบการควบคุมภายใน เช่น การควบคุมเอกสารหลักฐาน การแบ่งแยกหน้าที่ ขาดการตรวจสอบการปฏิบัติงานไม่เคยยืนยันยอดเงินรับฝากกับสมาชิก จัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่รับฝากไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่เป็น

ปัจจุบัน ฝ่ายบริหารให้ความเชื่อใจการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชี การเก็บสมุดคู่บัญชีของสมาชิกไว้ที่พนักงานสหกรณ์ การไม่สับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ของพนักงานสหกรณ์ และการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่ดีและการรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ และการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553

2. เทคนิคการตรวจสอบบัญชีธุรกิจเงินรับฝาก การทุจริตจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อสหกรณ์บริหารงานขาดระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ หรือเกิดจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้ ความไม่ซื่อสัตย์ของพนักงานในสหกรณ์ และอีกสาเหตุหนึ่งเกิดจากพนักงานของสหกรณ์มีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมของสาธารณะ (Conflict of interest : COI) เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรมด้วยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจหรือการปฏิบัติหน้าที่ของสหกรณ์ที่รับผิดชอบเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ประกอบด้วย 1) สัญญาบอกเหตุแห่งการทุจริต เช่น การจัดสหกรณ์หรือการแบ่งส่วนงาน จัดทำบัญชีไม่เรียบร้อย การจัดเก็บสมุดคู่บัญชีไว้กับภรรยา การจัดทำเอกสารหลักฐาน เปิดบัญชีเงินฝากหลายบัญชี ปิดบัญชีเงินรับฝากใกล้วันสิ้นปี การใช้ข้อมูลจากงบการเงิน พฤติกรรมของพนักงานที่เกี่ยวข้องด้านเงินรับฝาก และสหกรณ์ไม่สามารถนำเสนอเอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงานและฐานข้อมูลโปรแกรมระบบเงินรับฝากที่เป็นปัจจุบัน 2) ลักษณะการทุจริต เช่น ด้านการรับฝากเงิน ด้านการถอนเงินรับฝาก ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก และด้านอื่น ๆ และ 3) การกำหนดแนวการตรวจสอบบัญชีเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่สนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงิน โดยคำนึงถึงความมีอยู่จริง (Existence) เกิดขึ้นจริง (Occurrence) ความครบถ้วนของรายการ (Completeness) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations) การแสดงหรือการตีราคา (Valuation) การวัดมูลค่า (Measurement) และการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure) ซึ่งวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ วิธีการตรวจสอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ

3. วิธีปฏิบัติเมื่อเกิดการทุจริต เมื่อผู้สอบบัญชีตรวจพบการทุจริต โดยได้ตรวจสอบและพบหลักฐานแน่ชัดว่ามีการทุจริตเกิดขึ้นกับสหกรณ์ ให้รับรายงานข้อบกพร่องด้านการเงินการบัญชีให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อสหกรณ์จะได้ดำเนินการระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องรอสรุปผลจากการตรวจสอบและพบหลักฐานการทุจริตทั้งหมด เพราะหากรอสรุปผลการตรวจสอบหลักฐานที่มีการทุจริตทั้งหมด อาจส่งผลเสียหายแก่สหกรณ์เพิ่มขึ้น ผู้ทุจริตอาจจะหนีไปได้ ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนปฏิบัติเมื่อตรวจพบการทุจริต ผู้สอบบัญชีควรขยายขอบเขตของการตรวจสอบ รวบรวมข้อเท็จจริง และการสรุปผลหรือการรายงานสิ่งที่สืบพบ (Report Finding) หรือจัดทำรายงานข้อบกพร่อง 2) การเตรียมตัวของผู้สอบบัญชีก่อนเข้าประชุม

คณะกรรมการดำเนินการและเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการ 3) วิธีปฏิบัติเมื่อหนังสือพิมพ์ลงข่าวทุจริตของสหกรณ์ ทั้งกรณีที่ผู้สอบบัญชีทราบและไม่ทราบเกี่ยวกับข่าวข่าวทุจริตในหนังสือพิมพ์ และ 4) วิธีปฏิบัติทางบัญชี ในกรณีบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากคลาดเคลื่อนสูงกว่าบัญชีคุมยอดเงินรับฝาก และกรณีบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากคลาดเคลื่อนต่ำกว่าบัญชีคุมยอดเงินรับฝาก

4. แนวทางการแนะนำสหกรณ์เพื่อป้องกันการทุจริต ผู้สอบบัญชีควรแนะนำสหกรณ์เสริมสร้างระบบการควบคุมภายในที่ดีให้กับคณะกรรมการดำเนินการและพนักงานของสหกรณ์ให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดี สามารถป้องกันรักษาสินทรัพย์ ป้องกันข้อทุจริตและข้อผิดพลาดทางการเงิน การบันทึกบัญชีมีความถูกต้องครบถ้วน และการจัดทำงบการเงินที่เชื่อถือได้อย่างทันเวลา ส่งผลทำให้สหกรณ์สามารถป้องกันความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตทั้งในระดับงบการเงินและในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ได้ โดยการสร้างกลไกในการป้องกันการทุจริต ประกอบด้วย 1) ระบบการควบคุมภายในด้านเงินรับฝาก โดยใช้ระบบการควบคุมภายในของ COSO มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) และการติดตามประเมินผล (Monitoring and Evaluation และ 2) การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมในสหกรณ์ เป็นการสร้างกลไกและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาถึงเรื่องต่าง ๆ คือ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักคุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility and Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร

กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด

ผู้จัดทำ นายสุบรรณ จำปา ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สังกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในปัจจุบันความซับซ้อนทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น ความผันผวนทางการเงินในด้านของอัตราดอกเบี้ย ปริมาณเงิน และการเคลื่อนย้ายเงินทุน ตลอดจนขนาดของสหกรณ์ก็ขยายตัวใหญ่ขึ้นทั้งด้านของจำนวนสมาชิก ด้านของปริมาณธุรกิจ และด้านของทุนดำเนินงาน โดยที่ความซับซ้อนในการดำเนินงานมีมากขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ที่ไม่อาจเชื่อถือได้ว่าระบบการควบคุมภายในที่จัดวางไว้ หรือการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในนั้น ๆ จะป้องกันหรือตรวจพบและแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญได้ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดเป้าหมายให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชี โดยใช้กลยุทธ์ในพัฒนาความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และสถาบันเกษตรกร โดยมีแนวทางการพัฒนาคือสร้างความเชื่อมั่นและโปร่งใสให้กับสหกรณ์และสถาบันเกษตรกร พัฒนาความสามารถด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และสถาบันเกษตรกร และพัฒนาระบบการรายงานภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการวางแผนควบคุม และตัดสินใจเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้ผู้บริหารทราบว่าการดำเนินงานของกิจการบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งทำให้ทราบถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรศึกษาข้อมูลทั่วไป แนวทางและกลยุทธ์ในการบริหารและการดำเนินงาน ระบบบัญชีและการควบคุมภายใน การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ทางการเงินมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีของสหกรณ์ สรุปประเด็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตรและข้อเสนอแนวทางในการพัฒนา/แก้ไขปัญหา และจัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแนวทางในเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ โดยใช้แนวคิดการบริหารงานแบบ 7-S Framework มาปรับใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรให้มีระบบการควบคุมภายในและระบบข้อมูลด้านบริหารการเงินและการบัญชีที่ดีเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์และสร้างรายได้เปรียบทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สหกรณ์สามารถเดินได้ตนเองในระยะยาวและอำนวยความสะดวกทางธุรกิจและดำเนินงาน อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่พึงของมวลสมาชิก

จากผลการศึกษาการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด พบว่าสหกรณ์มีทุนดำเนินงานส่วนใหญ่มาจากเงินรับฝากจากสมาชิก รองลงมาเป็นทุนเรือนหุ้นและทุนสำรอง ทุนดำเนินงานดังกล่าวส่วนใหญ่นำไปลงทุน โดยการให้สมาชิกกู้ยืมทั้งระยะสั้นและระยะยาว รองลงมาได้นำไปฝากสหกรณ์อื่น และเงินสดและเงินฝาก

ธนาคาร สหกรณ์มีมียอดขาย/บริการ ในช่วงปีบัญชี 2561 เพิ่มขึ้นแต่กำไรสุทธิกลับลดลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น ในปี 2562 มียอดขาย/บริการลดลงและกำไรสุทธิลดลงในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่ลดลง ประกอบกับสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น ส่วนปีบัญชี 2563 มียอดขาย/บริการเพิ่มขึ้น แต่สหกรณ์ประสบปัญหาขาดทุนสุทธิ เนื่องจากสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น โดยกำไรสุทธิที่เป็นตัวเงินลดลงต่อเนื่องทุกปี และอัตรากำไรสุทธิลดลงในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิที่เป็นตัวเงิน ในการการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ด้วย CAMELS ด้านความเพียงพอของทุนต่อความเสี่ยง ด้านคุณภาพของสินทรัพย์ ด้านความสามารถในการบริหาร ด้านการทำกำไร และด้านสภาพคล่องทางการเงิน จะเห็นได้ว่าสหกรณ์มีอัตราการเติบโตของธุรกิจลดลงต่อเนื่องในปีบัญชี 2561, 2562 ร้อยละ (3.86) และร้อยละ (10.34) ตามลำดับ ส่งผลทำให้สหกรณ์มีอัตราการเติบโตของกำไรสุทธิลดลง ร้อยละ (64.73) ร้อยละ (18.00) และมีอัตราเติบโตของธุรกิจเพิ่มขึ้นในปีบัญชี 2563 ร้อยละ 1.12 แต่สหกรณ์กลับมีอัตราการเติบโตของกำไรสุทธิในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราเติบโตของธุรกิจที่เพิ่มขึ้น กล่าวคืออัตราการเติบโตของกำไรสุทธิกลับลดลง ร้อยละ 325.02 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) มีแนวโน้มสูงขึ้นในปีบัญชี 2561, 2562, และ 2563 ร้อยละ 85.86, 92.97 และ 127.04 ตามลำดับ และยังมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับประสิทธิภาพด้านการทำกำไร ในปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์มีกำไรสุทธิ ร้อยละ 2.07 ร้อยละ 1.09 และร้อยละ (3.13) ตามลำดับ สหกรณ์มีอัตรากำไรสุทธิค่อนข้างต่ำและลดลงต่อเนื่องทุกปี และสหกรณ์มีอัตราส่วนทางการเงินเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) อัตราส่วนทางการเงินส่วนใหญ่ต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์ขนาดเดียวกัน และนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์

โดยสรุปผลการศึกษาคั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร มาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์และให้สหกรณ์มีระบบการบริหารจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังช่วยรักษาคุณภาพของสินทรัพย์ของสหกรณ์ มิให้มีมูลค่าลดลง หรือสูญหาย หรือถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่สมควร รวมทั้งเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินและความเข้มแข็งของระบบสหกรณ์โดยรวมได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่มวลสมาชิก

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง แนวทางการตรวจสอบบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายสำหรับสหกรณ์ที่มีปัญหาการทุจริต

กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด

ผู้จัดทำ นายสุบรรณ จำปา ตำแหน่ง นักวิชาการตรวจสอบบัญชีชำนาญการพิเศษ

สังกัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ 7 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรหลายแห่งประสบปัญหาการทุจริตธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของระบบสหกรณ์ โดยสาเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากการบริหารงานที่มีระบบการควบคุมภายในที่ไม่มีประสิทธิภาพของสหกรณ์ มีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพียงผู้เดียวทุกขั้นตอน และอีกสาเหตุหนึ่งเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของพนักงานของสหกรณ์ ทำให้เกิดการปิดบังซ่อนเร้น เช่น นำเงินค่าขายสินค้าจากสมาชิกไปใช้ส่วนตัวโดยไม่บันทึกรายการ ปลอมแปลงใบรับเงินค่าขายสินค้าโดยนำเงินจากสมาชิกคนหนึ่งมาทดแทนอีกคนหนึ่ง ทำลายแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารการขายสินค้าเพื่อยกยอดเงิน บันทึกรายการให้ส่วนลดโดยไม่ได้รับการอนุมัติ สร้างความสับสนในการบันทึกบัญชีเป็นต้น หรือสหกรณ์ตั้งใจที่จะแสดงรายการที่ขัดกับข้อเท็จจริงแก่ผู้สอบบัญชี ซึ่งความพยายามต่าง ๆ ที่จะปกปิดข้อเท็จจริงนั้นทำให้การตรวจจับมีความยากลำบากมากยิ่งขึ้น หากมีการสมรู้ร่วมคิดกันหลายฝ่าย การสมรู้ร่วมคิดนั้นอาจทำให้ผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีมีความน่าเชื่อถือแต่ในความเป็นจริงแล้วหลักฐานเป็นเท็จ ดังนั้นความสามารถของผู้สอบบัญชีในการตรวจจับทุจริตขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความชำนาญของผู้จัดทำ ความถี่และขอบเขตของการปกปิด จำนวนของผู้สมรู้ร่วมคิด ขนาดและจำนวนที่มีการปกปิด รวมถึงระดับหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกันเป็นต้น

สหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด มีระดับความยากในการสอบบัญชียากมากที่สุด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ณ วันที่ 31 มีนาคม 2563 มีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 3,108 คน มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 336,163,088.85 บาท มีผลขาดทุนสุทธิ จำนวน 19,268,329.06 บาท ดำเนินธุรกิจ 4 ด้าน มีปริมาณธุรกิจรวมทั้งสิ้น จำนวน 154,939,980.12 บาท เป็นสหกรณ์ตกค้างการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะเวลา 3 ปีบัญชี จากการวิเคราะห์งบการเงินในรอบ 3 ปี (พ.ศ. 2561 – 2563) ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมีผลขาดทุนเฉพาะธุรกิจทุกปี จะเห็นได้ว่าสหกรณ์บริหารงานมีกำไรขึ้นต้นไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ซึ่งเกิดจากการขาดระบบการควบคุมภายในที่ดี เช่น ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี และค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีของภาคเอกชนในการบันทึกบัญชี พบว่าข้อมูลมีรายละเอียดการซื้อสินค้า/ขายสินค้าในระหว่างปีไม่ตรงกับบัญชีคุมยอดซื้อสินค้า/บัญชีคุมยอดขายสินค้า และรายละเอียดสินค้าคงเหลือสิ้นปีไม่ตรงกับใบตรวจนับสินค้าของคณะกรรมการดำเนินการ ส่งผลทำให้งบการเงินแสดงรายการขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ สามารถสรุปขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ดังนี้

1. การวางแผนงานสอบบัญชี เริ่มต้นจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยการวิเคราะห์โครงสร้างเงินลงทุน การสแกนธุรกรรมเชิงลึก ระบุปัจจัยเสี่ยง วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง โดยพิจารณาวัตถุประสงค์ของรายงานทางการเงินเกี่ยวกับประเภทรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ยอดคงเหลือทางบัญชี วันสิ้นงวด การแสดงข้อมูลและเปิดเผยข้อมูล ทั้งนี้ให้ประมาณการผลกระทบและโอกาสที่จะเกิดของความเสียหายสืบเนื่อง (Inherent Risk) โดยไม่ต้องคำนึงถึงระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์มีอยู่ และการพิจารณาผลกระทบ (Impact) ทั้งผลกระทบที่เป็นตัวเงิน ผลกระทบไม่ใช่ตัวเงิน พิจารณาโอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) ประมาณการผลกระทบและโอกาสที่อาจเกิดขึ้นของความเสี่ยงที่ยังหลงเหลืออยู่จากการควบคุมภายในของสหกรณ์ (Residual Risk) เพื่อใช้ในการจัดทำแผนสอบบัญชีโดยรวม และการจัดทำแนวการสอบบัญชี

2. การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีเป็นกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอ และเหมาะสม เพื่อสามารถสรุปความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล ว่างบการเงินของสหกรณ์ที่ทำการตรวจสอบจัดทำขึ้นตามมาตรฐานการสอบบัญชี และตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนั้นการปฏิบัติงานตรวจสอบใช้ทั้งวิธีการทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ แล้วสรุปผลตรวจสอบโดยบันทึกผลการตรวจสอบไว้ในกระดาษทำการที่เกี่ยวข้องและสรุปผลการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ที่ตรวจสอบถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

3. การเสร็จสิ้นการสอบบัญชี และการออกรายงานการสอบบัญชี ประกอบด้วยการประเมินผลจากหลักฐานการสอบบัญชี การเสนอรายการปรับปรุงและการจัดประเภทบัญชี และการออกรายงานการสอบบัญชี และจัดทำข้อสังเกตที่ตรวจพบ รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ในการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้แก่สหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์และบุคคลภายนอกได้